

Kgang 1

Tau le peba

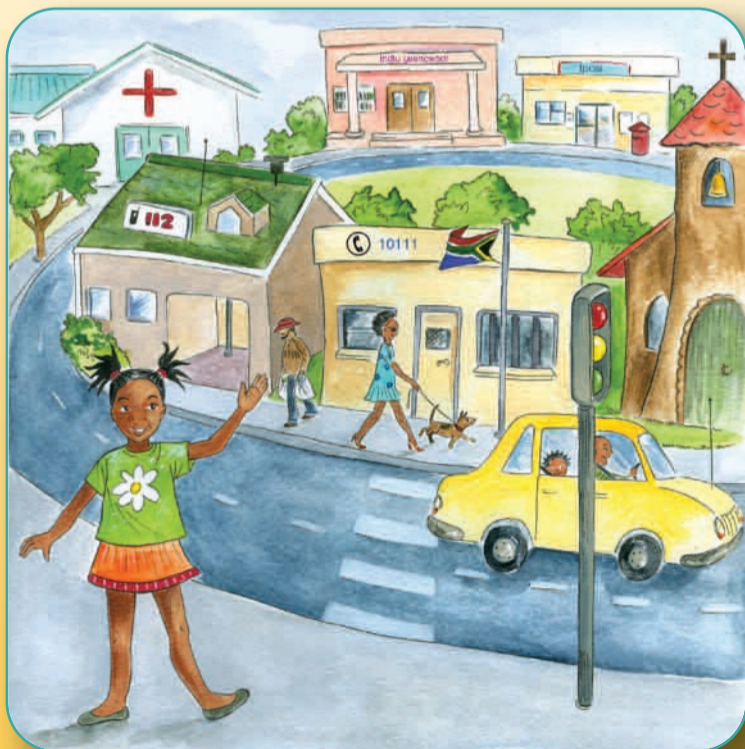

Kgang 2

Kgang 3

Toropo ya rona

Kgang 4

Aforika Borwa wa rona

Buka e Tona 8

Diteng

1.	Tau le peba	1
2.	Re baka le Nkoko.....	9
3.	Toropo ya rona	17
4.	Aforika Borwa wa rona.....	25

Dibuka tse Ditona tsa Mophato wa Motheo

E phatlaladitswe ke Molteno Institute for Language and Literacy ka 2015

E duetswe ke Zenex Foundation

Buka e Tona 8

- Motlhagisi wa motsaletsele: **Jenny Katz**
- Batlhami ba ditlhamane: **Mirna Lawrence le Jenny Katz**
- Mankge wa puo ya Setswana: **Peter Mekgwe**
- Mogakolodi wa Setswana: **Johanna Mogodiri**
- Batshwantshi: **Vusi Malindi** le **Marleen Visser** - 1. Tau le peba, **Shayle Bester** - 3. Toropo ya rona, **Marleen Visser** (tsebe 25 le 33) - 4. Aforika Borwa wa rona
- Motsaya-ditshwantsho: **Umuzi Photo Club** - 2. Re baka le Nkoko
Ditebogo: **Evelyn Seipati Selema, Birdie Nkuwe Bambo** le **Kololo Phasha**
- Dinepe: **CLIPART.com** (phenkwine, tsebe 30), **Schalk Viljoen** (galjoen, tsebe 30) - 4. Aforika Borwa wa rona
- Boalo le thulaganyokgabo: **Resolution**

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives (CC BY-NC-ND) 4.0 International Licence

Disclaimer: You are free to download and share this work as long as you attribute the Molteno Institute for Language and Literacy, but you may not change this work in any way or use it commercially.

© 2015 ke ya Molteno Institute for Language and Literacy

ISBN 978-1-77580-547-2

1 Tau le peba

Go akaretsa le leinane la Aesop

PELE O BUISA KGANG

Tlotlofoko: tthomamisa gore o itse bokao jwa mafoko ano serathane, kgerisa, leano, rora, letlowa, kgaratlha, kokona, duduetsa, ikwathaya

Ka nako ya boikhutso Morutabana Nawa o ne a bona Tiro a lela mo lebaleng.

‘Ke eng, Tiro? Go diragetseng?’ a mmotsa ka bonolo.

‘Tomi le Kopano ba a nthumola ba re ke serathane. Ba mmpitsa pebanyana e bile ba re ga ke na go nna mogolo le go nonofa jaaka bone,’ Tiro a bua jalo a lela.

Morutabana Nawa a mo tlamparela. ‘O se ka wa ledisiwa ke basimane bao ba ba senang tsebe, Tiro. Ga go re sepe gore motho o motona go le go kae, sa botlhokwa ke gore a ke motho yo o siameng le yo o pelonomi,’ a rialo. ‘Ke tla bua le Tomi le Kopano ka seno le bana botlhe mo teng ga phaposiborutelo.’

Morutabana Nawa a akanya thata ka Tiro mo letsatsing leo. O ne a ipotsa gore a ka emisa jang bana ba bagaolo gore ba tlogele go kgerisa ba bangwe.

Morago ga moo Morutabana Nawa a nna le leano. O tlike go buisetsa bana mo phaposing kgang ka tau e e ratang go kgerisa le peba.

Letsatsi le le latelang, Morutabana Nawa a bitsa bana botlhe gore ba nne mo mmetsheng ba tle go reetsa kgang.

‘Reetsang ka kelotlhoko kgang e ke tlike go lo buisetsa yone gompiono. E na le molaetsa o o kgethegileng,’ a rialo. ‘Morago ga moo re tla bona gore a lo ithutile gore molaetsa oo ke ofe.’

Bana ba nna ka tidimalo fa Morutabana Nawa a simolola go buisa.

Tau le peba

Letsatsi lengwe tau e ne e robetse mo moriting wa setlhare fa peba e nnye e ne e feta ka bonako mo godimo ga sefatlhego sa yone. Seno se ne sa tsosa tau mme ya galefa tota.

Ya rora ya re, 'Hei wena, o tla ikwathaya,' e bua jalo e phamola pebanyana eno e bo e bula molomo gore e e je.

'Ijo, nnyaa o se ka wa nja tsweetswee!' peba ya kopa jalo e tshogile. 'Ke ne ke sa ikaelela go go tsosa. Fa o sa nje, gongwe ke tla go thusa letsatsi lengwe.'

Tau ya rora ka setshego. 'Wena? O thusa nna? O le monnye e bile o le bokoa jaana! O ka ntirela eng tota?'

Ya tsholetsa peba ka mogatla, ya e akga fa pele ga molomo wa yone. Mme mo boemong jwa go e ja, tau ya re, 'O a ntshegisa waitse, le fa nka go ja ga ke kitla ke kgora, ka jalo ke tla go tlogela o tsamaye!'

A iteela peba e e tshogileng kwa ka lenala gore e tsamaye.

Morago ga malatsi a le mmalwa, tau ya tshwarwa ke serai sa motsomi. Tau ya kgaratlha mo gare ga megala ya letlowa mme fa e kgaratlha, megala e ne e mo tlama go ya pele. Nonofa ya tau, bogolo jwa yone, dinala tsa yone tse di bogale le meno a yone a a tshosang di ne di sa e thuse ka sepe. E ne e golegilwe.

Tau ya rora ka poifo le ka letshogo le ka bogale. Ya rora gore lefatshe le bo le rorome.

Pebanyana ya utlwa tau e rora ka bogale mme ya ya go bona gore molato ke eng. Ya fitlhela tau e letse fa fatshe, e bofilwe ke megala ya serai thata.

Peba ya gopola se e se solofeditseng, mme ya re, 'Tau, o kile wa dumela gore ga o kitla o nja. Jaanong o mo bothateng mme ke nako ya me ya gore ke go thuse.'

Peba ya simolola go kokona megala e e tlamileng tau. Go ise go ye kae ke fa menonyana a yone a mannye a bogale e butse phatlha e kgolo e tau e ka kgonang go falola ka yone. E ne e gololesegile gape.

Tau ya leba peba e bo e oba tlhogo ka tlotlo. 'Ke a go leboga peba e e molemo,' ya bua jalo ka bonolo. 'Ke ne ke le phoso go go tshega ka ntlha ya gore o le monnye. O bolokile botshelo jwa me.'

'Ke go solofeditse gore ke tla go duela letsatsi lengwe. Ke ne ke sa fose fa ke ne ke re peba e nnye e ka thusa tau e kgolo,' peba ya rialo.

'Ga o a fosa,' tau ya dumela. 'Le rona ba re leng bagolo e bile re nonofile ka dinako tse dingwe re tlhoka go tsalana le ba bannye le ba ba bokoa. Mme pelo ya gago kgotsa thaloganyo ya gago ga e nnye e bile ga e bokoa.'

Tau ya ikobela peba gape.

Mme ba kgaogana mongwe le mongwe a tsaya tsela ya gagwe.

Morutabana Nawa a tswala buka. Go ne go sisibetse mo teng ga phaposiborutelo.

‘Bana, a lo tlhaloganya molaetsa wa kgang?’ a botsa.

Bana botlhe ba koma ka tlhogo.

‘Re ithutile sengwe mo kgannyeng eno,’ Tomi le Kopano ba rialo.

Morutabana Nawa a nyenya. ‘Ka jalo, a go na le swengwe se lo ka ratang go se bolelela Tiro?’

Basimane ba babedi ba ya mo go Tiro mme ba re, ‘O ka tswa o le monnye, mme ga re botoka go na le wena fela ka gonne re le bagolo e bile re nonofile. Ga solofetsa gore re ka se tlhola re go kgerisa, kgotsa ope fela gape.’

Botlhe mo teng ga phaposiborutelo ba opa diatla le go duduetsa.

Morutabana Nawa a oba tlhogo le go akanya gore golo gongwe kgakala tau le peba di a nyenya koo di leng gone.

2 Re baka le Nkoko

PELE O BUISA KGANG

Tlotlofoko: tlhomamisa gore o itse bokao jwa mafoko ano 180°C, resipe, mogopo, motswako, moutlwalo wa banila, tswakanya, setswaki, kokomoga, aesing, tatso, dipaterone

Dumela! Leina la me ke Birdie. Gompieno Nkoko o thusa nna le tsala ya me Kolo go dira dikuku tsa dikopi tsa banila. Re lebe fa re baka. Go monate! Re tlhapa diatla fa Nkoko a sotha konopo ya onto gore e nne mogote wa 180°C. Jaanong ke nako ya go baka!

Sa ntlha re leba resipe go bona gore re dirise folouru, poere ya go baka le letswai tse di kana kang. Nkoko o re supetsa gore re dirisa thipa jang go lekanya folouru le molomo wa kopi. O tshela poere ya go baka le letswai mo folourung. Morago ga moo o re supetsa gore re di sefela jang mo teng ga mogopo o go tlhakanyediwang mo go sone.

‘Seno se tsenya motswako mowa gore dikuku tsa dikopi di kokomoge sentle mo ontong,’ o bolela jalo.

Nkoko o thuba **mae** a mabedi, o a fuduwa ka foroko a bo a a tshela mo teng ga mogopo o go tlhakanyediwang mo go one. Kolo o tshela kopi ya **sukiri** ka iketlo. Nna ke tshela **maši** le **oli** ka kelotlhoko. Sa bofelo Nkoko o tshela leswana la tee la **moutlwalo wa banila**. Mmmm, e nkgga monate tota!

Nkoko o tswakanya motswako ka setswaki sa motlakase. O tshwanetse go tshwara setswaki le mogopo ono thata. Nkoko o dira gore ke di tshware thata le ene mme ga go motlhofo ka tsela e go lebegang ka yone!

Fa Nkoko a tswakanya, Nna le Kolo re tshasa dipane tsa dikuku tsa dikopi majerine.

Nkoko o emisa go tswakanya. O dirisa leswana go bona gore a motswako o borethe le gore o elela sentle. Mme motswako o kgomarela leswana.

‘O batla go tswakanngwa go ya pele!’ a rialo.

Morago ga metsotso e le mmalwa ya go tswakanya, Nkoko o leka motswako gape. Mo nakong eno o tshologa bonolo go tswa mo leswaneng. O siametse go tshelwa mo dipaneng tsa go baka!

Nna le Kolo re na le dipane tsa rona. Nkoko o re supetsa go tshela leswana le le tletseng motswako mo teng ga kopi ka kelothoko. Re leka go tshela motswako o o lekanang mo koping nngwe le nngwe gore dikuku tsa kopi di lekane. Re tshela halofo fela ya kopi ka gonne motswako o tlhoka sebaka sa go kokomoga.

Resipe ya dikuku tsa dikopi

DITSWAKI (di dira di le 24)

- 2 dikopi tsa folouru
- 2 maswana a tee a poere ya go baka
- ½ leswana la tee la letswai
- 2 mae
- 1 kopi ya sukiri
- ½ kopi ya mai
- ½ kopi ya oli
- 1 leswana la tee la banila

Nkoko o tsenya dipane mo ontong. Dikuku tsa dikopi di tshwanetse go bakiwa metsotso e le 15.

Nna le Kolo re latswa maswana a rona le go ja motswako o o setseng mo mogopong o go tlhakanyediwang mo go one, go fitlha go sa sala motswako ope.

‘Nkoko,’ ra rialo, ‘tseno ga di tlhoke go tlhatswiwa jaanong!’

‘Ee,’ Nkoko a tshega, ‘mme difatlhego tsa lona tsone di batla go tlhapiwa!’

Fa re ntse re tlhapa, re phimola le go phutha, dikuku tsa kopi tsone di a kokomoga mo ontong.

Go ise go ye kae boapelo bo tletse ka monko wa dikuku tse di monate tse di bakilweng.

Bele ya setofo e a lela – dikuku tsa dikopi di budule! Nkoko o dirisa ditlafafo tsa gagwe tsa onto go ntsha dipane tse di mogote tsa go baka mo ontong. O baya dipane ka kelotlhoko mo godimo ga setofo gore di tsidifale.

Nkoko o setse a metile sukiri ya aeing le metsi a bo a di tshela mo teng ga mogopo. Jaanong ke dirisa leswana go tswakanya aeing go fitlha e nonofa sentle.

Kolo o tla ka dimonamone tsa di-jelly tots, tšhokolete e e kgatshiwang, le dibolo tse dintsimang tsa go kgabisa dikuku tsa dikopi.

Resipe ya aeing
(ya dikuku tsa dikopi di le 24)

- 1½ ya dikopi tsa sukiri e e tshasiwang
- 3 maswana a metsi

Ke rata thata go kgabisa dikuku tsa dikopi!

Fa dikuku tsa dikopi di sena go tsidifala, re tshela leswana le le tletseng la aeseing mo gare ga nngwe le nngwe ya tsone le go e tshasa mo go yone yothhe. Morago ga moo re dira dipaterone mo dikukung tsa dikopi ka di-*jelly tots*, tšhokolete e e kgatshiwang, dilo tsa mebalabala tsa go kgatsha le dibolo tse dinnye tse di phatsimang.

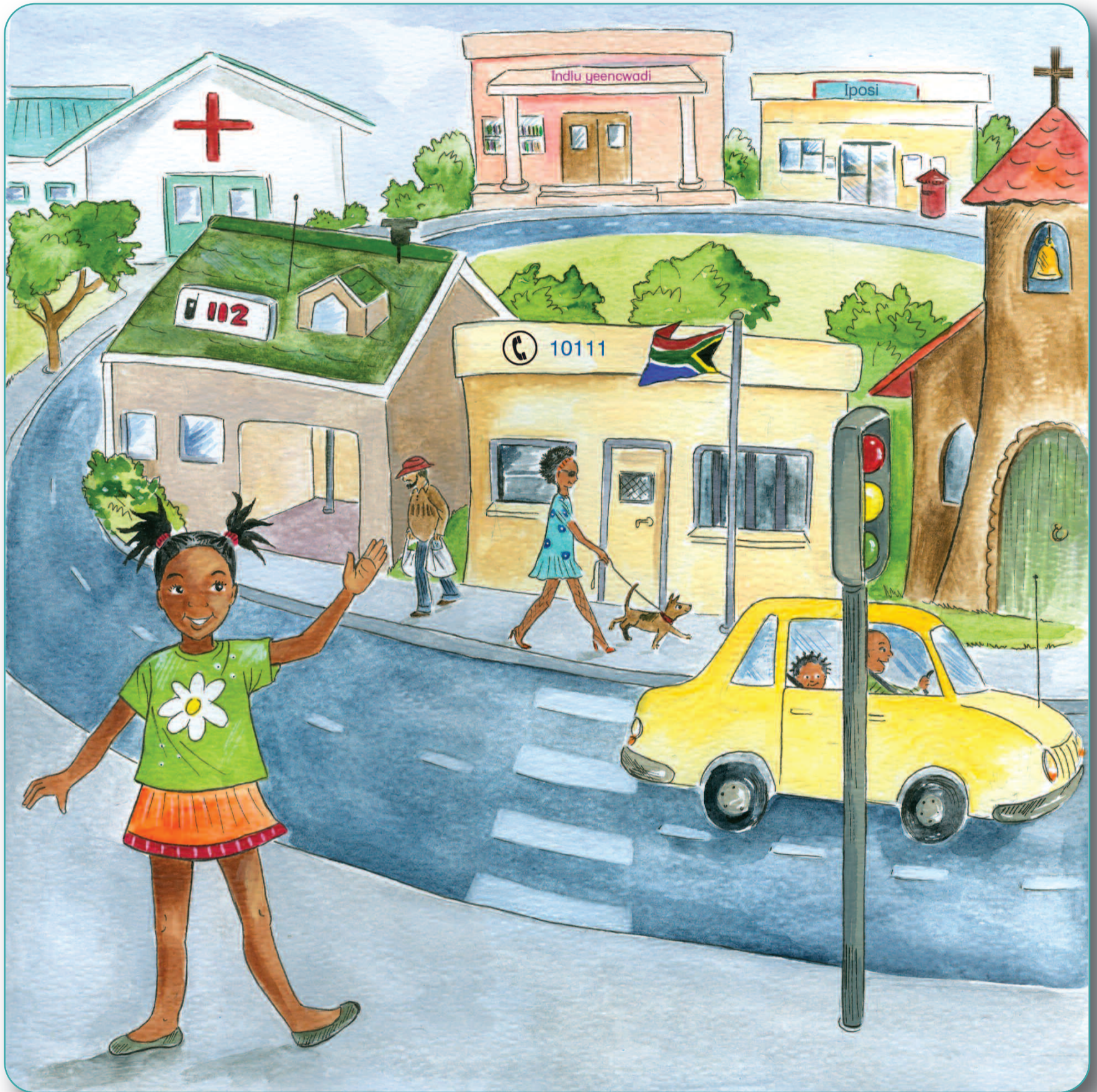
Dikuku tsa rona tsa dikopi di monate! Ke solofela gore tatso ya tsone e tla tshwana le bontle jwa tsone.

‘Ke gakaletse go ja dikuku tseno tsa dikopi ka moletlo wa matsalo wa ga Nkoko ka moso!’ ke raya Kolo jalo.

‘Le nna!’ a rialo, a latswa aeing ya bofelo mo dintlheng tsa menwana ya gagwe.

3 Toropo ya rona

PELE O BUISA KGANG

Tlotlofoko: thomamisa gore o itse bokao jwa mafoko ano pelonomi, pelotelele, tirelo, efangedi, pududu, saerine, pelokgale, ipabalela

Sekolo

Dumela! Ke nna Pulane. Ke a go amogela mo toropong ya rona! Ke itumelela leeto la gago. Tlala le nna, ke tllile go go supetsa toropo.

Seno ke sekolo se ke se tsenang. Ke sekolo sa poraemari. Ke mo Kereiti 2. Ke rata sekolo. Morutabana wa rona o re thusa go buisa le go kwala sentle, le go dira ka dipalo. O re ruta ka lefatshe la rona gore re ithute dilo tse diša. O tlhola tiro ya rona le go re thaloseisa dilo fa re sa di thaloganye. O bothale e bile o pelonomi le go nna pelotelele.

Gongwe ke tllile go nna morutabana fa ke gola ...

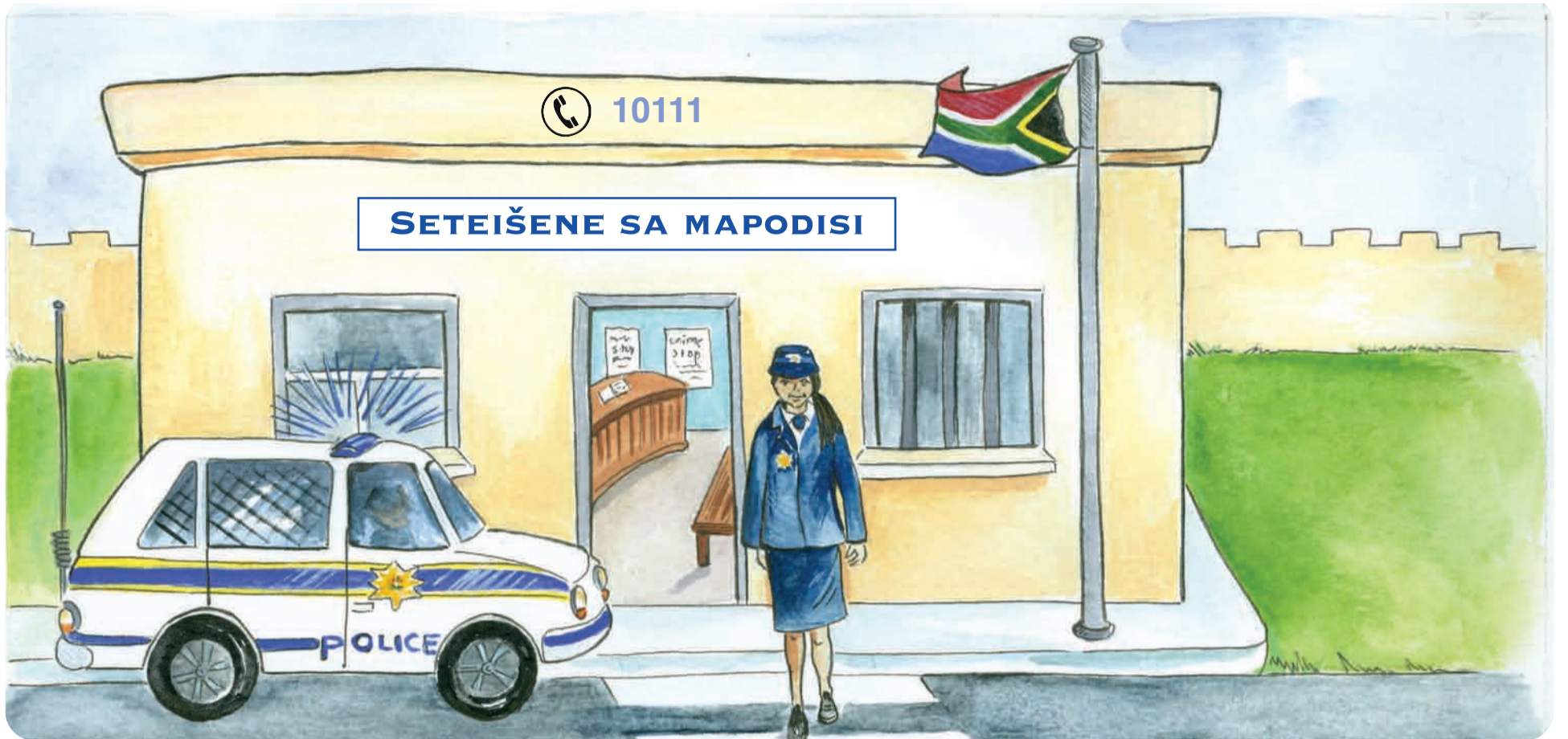
Eno ke kereke ya rona.
Malapa a le mantsi a
obamela mo kerekeng eno.
Nna le lelapa la rona re ya
kerekeng Latshipi sengwe le
sengwe.

Moruti o simolola tirelo ka go
re etelela pele ka thapelo.
Morago ga moo re reetsa
thero ya gagwe ka
kelotlhoko. Gantsi e re naya
molaetsa o o botlhokwa ka
Modimo.

Moruti o opela difela tse di monate le sethopho
sa baopedi. O rera efangedi mme ka dinako tse
dingwe fa kereke e sena go tswa, o bolelela bana
dipolelo tsa Baebele. Gape o dira tiro ya go thusa
bahumanegi. Ke moeteledipele wa baagi mo
tikologong ya rona.

Gongwe ke tlile go nna moruti fa ke gola ...

Sele ke seteišene sa mapodisi. Bona! Molaodi wa sone wa mosadi ke yole o eme ka fa ntle. Gantsi o lebega a le montle tota ka yunifomo ya gagwe e e pududu.

Mapodisi a rona a thusa go re sireletsa le go re boloka re babalesegile. Ba tlhomamisa gore batho botlhe mo toropong ya rona ba ikobela molao. Ba tshwara dikebekwa, gape ba itse ka fa ba ka re thusang ka gone fa re diragalelwa ke sepe fela se se sa siamang kgotsa se se kotsi.

Ke eletsa go kgweetsa koloi ya mapodisi. Ke tla letsa saerine le go tshuba dipone tsa yone tse di benyang ke bo ke kgweetsa ka lebelo! Ga go na sekebekwa sepe se se tshabang!

Gongwe ke tllile go nna lepodisi fa ke gola ...

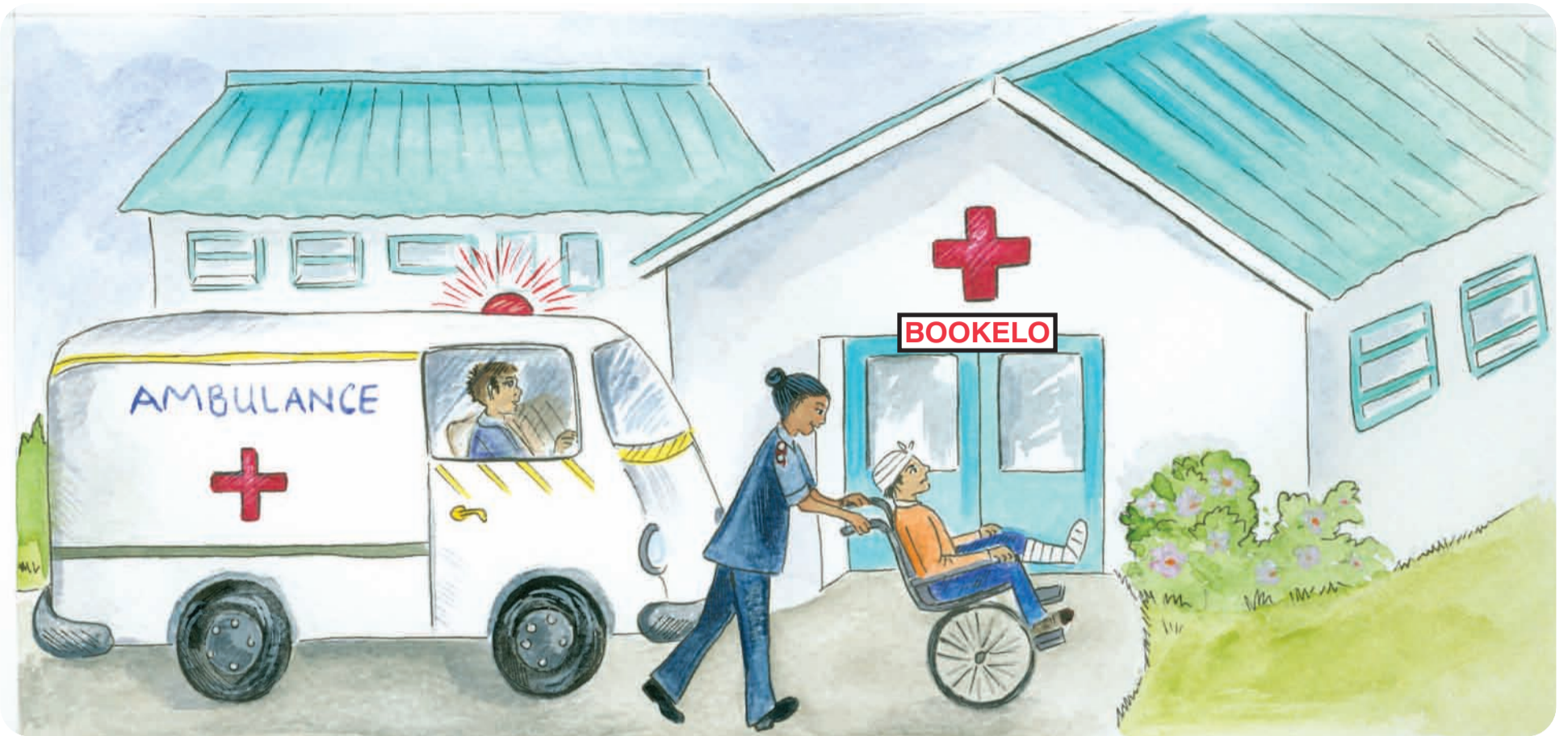
Jaanong re mo lefelong le ke le ratang go a feta – seteišene sa ditimamolelo!

Ke rata setimamolelo se segolo se se hibidu se se phatsimang! Batimamolelo ba palama setepisi se se telele go tseno mo dikagong tse di telele fa di tuka. E bile peipi ya metsi e telele thata mme e ka phuthololwa gore e lekane mmila otlhe!

Tiro ya bone e tshwana le tiragalo ya mo thelebišeneng! Batimamolelo ba pelokgale fela thata. Ba tabogela mo teng ga dikago di tuka go boloka batho, le fa molelo o le mogote thata e bile o le kotsi. Mo kgweding e e fetileng motimamolelo o ne a tla mo sekolong sa rona go tla go re ruta ka go ipabalela mo molelong.

Gongwe ke tlike go nna motimamolelo fa ke gola ...

Sele ke bookelo. Ke a itse gore ke bookelo ka gonne ke bona sefapaano se segolo se se hibidu fa godimo ga kgoro. A o bona emelense ka fa ntle? E diriseidwa go tisa batho ba ba lwalang thata kgotsa ba ba gobetseng thata mo bookelong.

Baaki mo bookelong ba thusa dingaka go re lekola. Ba leka go bona lebaka la go bo re lwala ba bo ba leka ka bojotlhe go dira gore re nne botoka. Ke rata baaki mme ga ke rate melemo ya kalafi le go tlhabiwa lomao!

Gongwe ke tlile go nna mooki fa ke gola ... (Mme ga ke kitla ke tlhaba ope lomao.)

A o rata go buisa dibuka?
Fa o rata, o tla rata laeborari!
Ke lefelo le le didimetseng la
go buisa ka kagiso.

Laeborari ya toropo ya rona
e tletse tshedimosetso e ntsi.
Tshedimosetso nngwe ya
yone e mo teng ga dibuka le
dimakasine, mme e nngwe
gape e mo teng ga
dikhomphiutha. Fa re na le
dipotso, badiri ba laeborari ba
re thusa go bona dikarabo.

Gape ba re thusa go bona dipolelo tse di siameng
gore re di buise le go godisa kitso ya rona. Re
adima dibuka go ya go di buisa kwa gae, mme fa
re di busa re newa tse dintšha.

Gongwe ke tlike go nna modiri wa laeborari fa ke
gola ...

Aoa? A e setse e le nako ya gore o tsamaye? Ao tthe bathong!

Nneye aterese ya gago le nna ke go neye ya me. A o bona kantoro ele ya poso? Re reka ditempe kwa go yone le go romela diphasele. Ke tla go kwalela ke bo ke posa lekwalo la me mo lebokosong le legolo le lehibidu la poso. Morago ga moo ke tla letela modiri wa poso go ntlisetsa lekwalo le le tswang kwa go wena.

Ke solofela gore o itumeletse go bona dikarolo dingwe tsa toropo ya rona. Ke kopa gore o boe gape mo bogautshwaneng! Mme ke tla ya go go supetsa banka, sinema, le mabenkele otlhe a ke a ratang go gaisa a mangwe!

Gongwe ke tla tla go go etela kwa toropong ya lona letsatsi lengwe!

4 Aforika Borwa wa rona

PELE O BUISA KGANG

Tlotlofoko: thomamisa gore o itse bokao jwa mafoko ano pina ya bosetšhaba, semmuso, moano, ditso, diamusi, mekgatšha, diphororo, dingwao

Ka 1994 go ne ga tsalwa
Aforika Borwa yo moša!

Re ne ra amogela
poresidente wa rona yo
moša, Nelson Rolihlahla
Mandela.

Madiba

Re ne ra opela pina ya rona e e
monate ya bosetšhaba, *Nkosi
Sikelel' iAfrika*, e e nang le dipuo
tse tlhano tsa semmuso.

Re ne ra pega folaga ya rona e
ntšha e e mebalabala – e leng
yone fela folaga ya bosetšhaba
mo lefatsheng ya mebala e le
merataro!

folaga ya rona

moano wa rona

Nkosi sikelel' iAfrika

Nkosi sikelel' iAfrika
Maluphakanyisw' uphondo lwayo,
Yizwa imithandazo yethu,
Nkosi sikelela, thina lusapho lwayo.

Morena boloka setjhaba sa heso,
O fedise dintwa le matshwenyeho,
O se boloke, O se boloke setjhaba
sa heso,
Setjhaba sa South Africa – South Africa.

Uit die blou van onse hemel,
Uit die diepte van ons see,
Oor ons ewige gebergtes,
Waar die kranse antwoord gee,

Sounds the call to come together,
And united we shall stand,
Let us live and strive for freedom,
In South Africa our land.

pina ya rona bosetšhaba

A o bona mokwalo fa tlase ga
moano wa rona? O raya 'go
kopana ga batho ba ditso tse
di farologaneng'. Ka 1994 re
ne ra kopana go nna setšhaba
se le sengwe.

Madi a Aforika Borwa a bidiwa diranta le disente. Re a kwala ka 'R' yo mogolo le ka 'c' yo monnye. Ranta e le nngwe e lekana le disente di le 100.

Re na le madi a tshipi a 5c, 10c, 20c, 50c, R1, R2 le R5. Tshipi ya one e dirilwe ka dimmetale tse di farologaneng. Madi mangwe le mangwe a tshipi a na le moano wa rona ka fa pele, le sethunya sa mo Aforika Borwa kgotsa phologolo ka fa morago.

Ka fa pele

Ka fa morago

mogolodi   aramolili   porothia   seterelitzia

5c   10c   20c   50c

Ka fa pele

Ka fa morago

tshepe   tholo   kgokong

R1   R2   R5   R5

Re na le madi a pampiri a R10, R20, R50, R100 le R200. A na le mebala e e sa tshwaneng. Madi mangwe le mangwe a pampiri a na le setshwantsho sa ga Madiba ka fa pele le phologolo e e sa tshwaneng le a tse dingwe ka fa morago. Diphologolo tseno tse tlhano tsa naga di bidiwa *The Big Five*.

Ka fa pele

Ka fa morago

R10 – tshukudu

R20 – tlou

R50 – tau

R100 – nare

R200 – nkwe

Diphologolo tsotlhe tsa naga mo mading a rona a tshipi le a pampiri di nna mo teng ga dirapa tsa diphologolo tsa Aforika Borwa. Batho go tswa mo lefatsheng lotlhe ba tla go bona diphologolo tseno.

Re lesego go nna le diphologolo tse dintsi jaana tse di farologaneng mo nageng ya rona. Di akaretsa thutlwa – phologolo e telele go di gaisa tsotlhe mo lefatsheng, tlou – phologolo e kgolo go di gaisa mo lefatsheng, lengau – phologolo e e lebelo go di gaisa tsotlhe mo lefatsheng, le tau – kgosi ya dibatana. Re tshwanetse go sireletsa le go tlhokomela diphologolo tsotlhe tsa rona tsa naga.

thutlwa

tau

tholo

tlou

nkwe

nare

tshukudu

lengau

kgokong

Phologolo ya bosetšhaba ya Aforika Borwa ke tshepe. E bidiwa *springbok* ka Afrikanse ka ntlha ya tsela e e tlolelang kwa godimo ka yone fa e taboga. Ka Afrikanse lefoko spring le raya 'tlola' mme lefoko bok le raya 'tholo'.

phologolo ya bosetšhaba:
tshepe

A o ne o itse?

Setlhopha sa bosetšhaba sa Aforika Borwa sa rekebii se bidiwa "the Springboks". Setlhopha se, se ne sa fenywa Sejana sa Lefatshe sa Rekebii ka 1995 le ka 2007.

Go na le mefuta ya dinonyane e ka nna 850 mo Aforika Borwa. Nonyane ya bosetšhaba ya Aforika Borwa ke mogolodi. Mogolodi ke nonyane e telele ya molala o mo leele le maoto a maleele. E itsege ka mmala wa yone wa botala jwa legodimo le bosetlha ka Sekgowa 'the blue crane'.

nonyane tsa bosetšhaba: mogolodi

Nonyane e kgolo go di feta tsothe mo lefatsheng, ntšhwe, e nna mo Aforika Borwa. Bontšhwe ga ba itse go fofa mme ba ka taboga ka lebelo le legolo. Ntšhwe e kgolo tota, o ka e palama jaaka pitse! Bontšhwe ba na le matlho a magolo go feta diphologolo dipe mo lefatsheng. Gape ntšhwe e beela mae a magolo go feta ape.

bontšhwe

A o ne o itse?

Lee la ntšhwe le lekana le mae a le 24 a koko!

Diphenkwine le tsone di nna mo Aforika Borwa. Bophenkwine ke dinonyane tse dinnye tsa mmala o montsho le o mosweu tse di nnang go bapa le lewatle. Ga di kgone go fofa mme di kgona go thuma ka lebelo le legolo.

phenkwine

Re tshwanetse go sireletsa le go tlhokomela dinonyane tsothe tsa rona tse dintle.

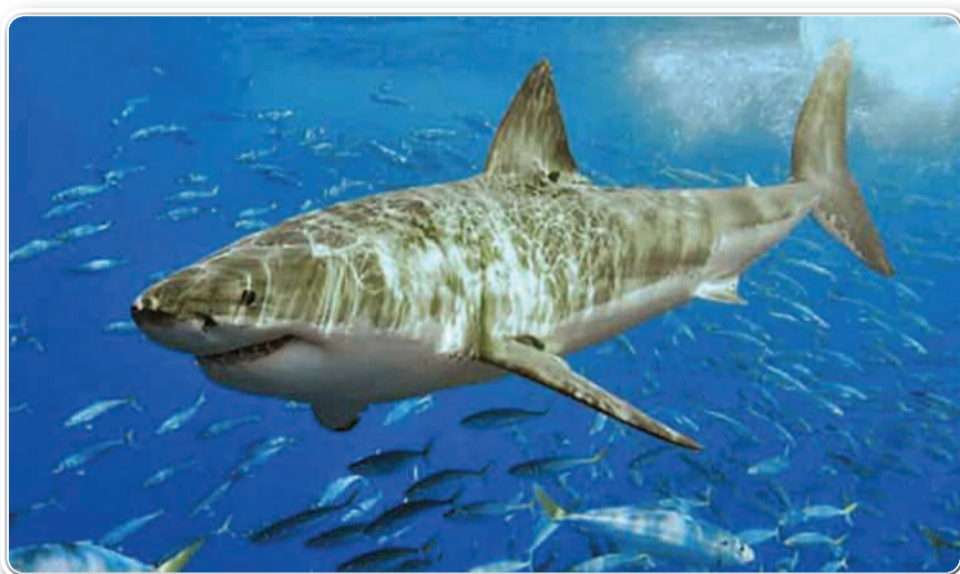
tlhapi ya bosetšhaba: galjoen

Tlhapi ya bosetšhaba ya Aforika Borwa ke galjoen. E fitlhelwa fela mo lewatleng le le seng boteng mo Aforika Borwa, mme e seng gope gape mo lefatsheng.

Mawatle a Aforika Borwa a tletse diphologolo tse di kgatlang. Di akaretsa maruarua – diphologolo tse dikgolo go di gaisa tsa lewatle, dišaka – diphologolo tsa lewatle tse di kotsi thata, le ditolofine – diphologolo tse di bothale go di gaisa tsa lewatle.

maruarua

šaka le tlhapi

tolofine

A o ne o itse?

Maruarua le ditolofine ga se ditlhapi – ke diamusi, jaaka rona!

Mawatle a rona gape a tletse ka ditlhapi le ditshedi tsa lewatle tsa dipopego tse di farologaneng, mebala le bogolo.

khadubane

Re tshwanetse go sireletsa le go tlhokomela ditshedi tsothe tsa rona tse di gakgamatsang tsa lewatle.

A o ne o itse?

Kwa Kapa Bophirima, Aforika Borwa e kgoma mawatle a mabedi. Ka fa letlhakoreng le lengwe ke Lewatle la Atlantic le le tsididi mme ka fa go le lengwe ke Lewatle la India le le bothitho.

Sethunya sa bosetšhaba sa Aforika Borwa ke porothia e kgolo. Go na le mefuta e le 360 e e farologaneng ya porothia mo Aforika Borwa. Dithunya tse dintle tseno di ka nna pinki kgotsa di tshweu kgotsa dikhibidu.

sethunya sa bosetšhaba:
porothia

A o ne o itse?

Setlhopha sa kirikete sa Aforika Borwa se bidiwa "the Proteas".

Setlhare sa bosetšhaba sa Aforika Borwa ke logong lo lo setlha. Ditlhare tse dikgolo tseno di ntse di gola mo Aforika Borwa dingwaga di feta dimilione di le 100.

setlhare sa bosetšhaba:
logong lo lo setlha

Re tshwanetse go sireletsa le go tshokomela dimela le ditlhare tsotlhe tsa rona.

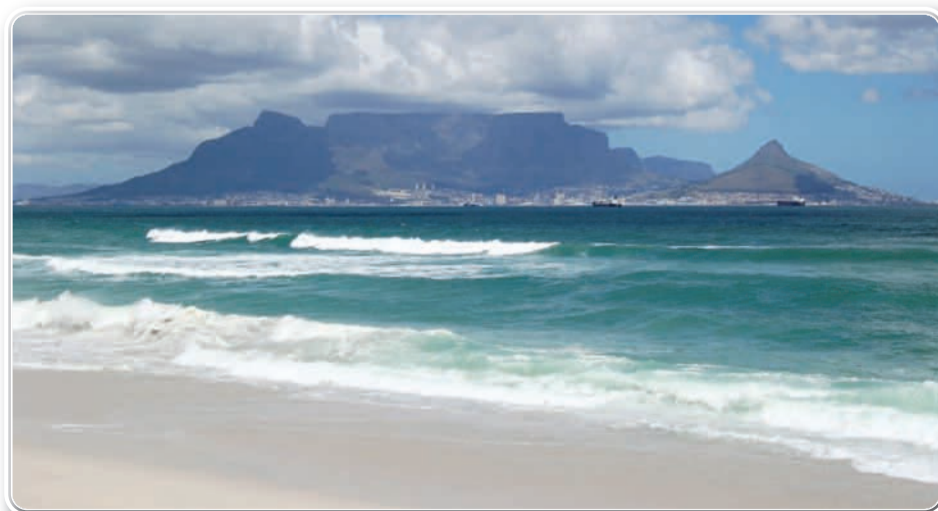
Go na le mafelo a mantsi a a kgethegileng a go bona Aforika Borwa. Re na le dithaba le mekgatšha, dikgwa le dikaka, dinoka le diphororo tsa metsi, mawatle le dintshi tsa mawatle. Re lesego go bo re na le lefatshe lotlhe mo nageng e le nngwe! Re tshwanetse go sireletsa le go tshokomela naga ya rona.

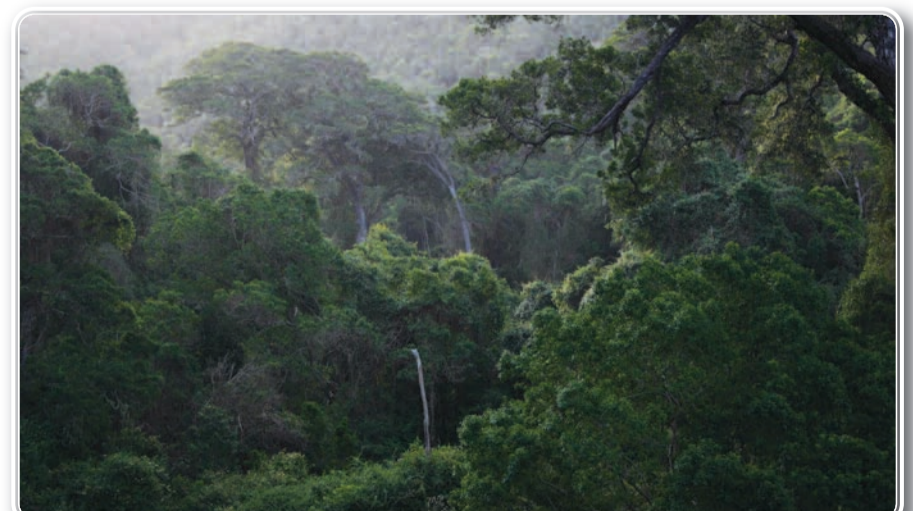
noka

sekaka

thaba le losi lwa lewatle

sekgwa

Go na le batho ba ba fetang dimilione di le 50 mo Aforika Borwa.

Re bua dipuo tse di farologaneng.

Re na le dingwao tse di farologaneng.

Re ja dijo tse di farologaneng.

Re rapela ka ditsela tse di farologaneng.

Re batho ba mebala e e farologaneng.

Mme mongwe le mongwe wa rona ke karolo e e botlhokwa ya setšhaba sa rona sa mola wa godimo.

Re tshwanetse go sireletsana le go tshokomelana, ka gonne rotlhe re Ba-Aforika Borwa.

Mme Aforika Borwa ke ya rona rotlhe.

Buka e Tona 8

Dibuka tse di Tona ke motswedi o o siameng go e gaisa ya puisokopanelo. Buka e Tona nngwe le nngwe ya *Vula Bula* e na le dikgang di le nne tse di farologaneng tse di golaganang le dibuka tsa go ithuta go buisa ka ditlhogo tsa tsone tse di tshwanang. Ditshwantsho tsa mebala e mentle e e tseneletseng le mekwalo ya go buisetsa kwa godimo di dira mmogo go dira gore ba rate kang le go rata go buisa. Go tlotla ka ditshwantsho go tla godisa dikgono tsa morutwana tsa go leba ditshwantsho le go di tlhalosa e bile go ba rotloetsa go dirisa tlotlofoko e ntsi e e tlhagisang maikutlo sentle kwantle ga go inyatsa. Kang nngwe le nngwe e eteletswe pele ke lenaane la mafoko a tlotlofoko a barutwana ba tshwanetseng go a tlhaloganya gore ba kgone go tlhaloganya kang.

Buka e Tona 1

1. Bala
2. Ijoo!
3. Robala
4. Se dire jalo

Buka e Tona 2

1. Sia!
2. Dipopego
3. Tiro go e dira
4. Dikologa

Buka e Tona 3

1. Modumo
2. Re a neela
3. Seba
4. Rre le lesea

Buka e Tona 4

1. Legae
2. Leeto
3. Thusa!
4. Neo o kae?

Buka e Tona 5

1. Ke lebidi la ga mang?
2. Tabogang lo tikele
3. Lelapa mo lebenkeleng
4. Leino

Buka e Tona 6

1. Go thuba fensetere!
2. Borotho jo bo monate
3. Segwete se segolo
4. Phefo le letsatsi

Buka e Tona 7

1. Go bolokela ka moso
2. Dikeletso tse tharo
3. Sopo ya leje
4. Lebelo le legolo

Buka e Tona 8

1. Tau le peba
2. Re baka le Nkoko
3. Toropo ya rona
4. Aforika Borwa wa rona

SETSWANA